

CUPRINS

Cuprins tabele și figuri	15
Cuvânt introductiv	17
Mot introductiv	23

Capitolul 1.

Evoluția practicilor și a cunoașterii în economia socială	31
1.1. Repere istorice ale practicilor de economie socială	32
1.2. Curente de gândire privind economia socială	36
1.2.1. Creștinismul social	38
1.2.2. Socialismul asociaționist	40
1.2.3. Liberalismul social	40
1.2.4. Solidarismul	41
1.2.5. Filantropismul	42
1.3. Teoria actuală a celui de-al treilea sector	42
1.4. Traiectoria economiei sociale în țările fostului bloc sovietic	45
1.5. Impulsul european în favoarea economiei sociale	52
Bibliografie	55

Capitolul 2.

Economia socială: perspectivă socio-economică și juridică	57
2.1. Economia socială - un concept neconsensual	57
2.2. Cadrul epistemologic de definire a economiei sociale	60
2.3. Abordarea substanțială a economiei sociale	65
2.4. Abordarea juridico-instituțională a economiei sociale	74
2.5. Abordarea axiologică a economiei sociale	78
2.6. Analiza comparativă a diverselor accepțiuni ale economiei sociale	84
2.7. Spre o definiție consensuală a economiei sociale	90
2.8. Economia socială: pârghie de întărire a coeziunii sociale și de creștere a incluziunii sociale	91
Bibliografie	97

Capitolul 3.

Organizațiile de economie socială: tipologie și caracteristici	100
3.1. Caracteristicile generale ale organizațiilor de economie socială	101
3.2. Cooperativele – organizații istorice ale economiei sociale	104
3.2.1. Elementele „identitare” ale cooperativelor	104
3.2.2. Rolul cooperativelor în epoca actuală	107
3.2.3. Cooperativele în contextul economiei sociale din România	108
3.2.4. Cooperativele și idealul tip de întreprindere socială	116
3.3. Asociațiile: actori dinamizatori ai economiei sociale	117
3.3.1. Teorii explicative al emergenței sectorului asociativ	118
3.3.2. Caracteristicile asociațiilor ca entități ale economiei sociale	119
3.4. Societățile mutuale	121
3.4.1. Caracteristici generale	121
3.4.2. Casele de ajutor reciproc în România	122
Bibliografie	124

Capitolul 4.	
Întreprinderea socială în abordare europeană și internațională.....	125
4.1. Accepțiunea generală a conceptului de întreprindere.....	125
4.2. Emergența și afirmarea întreprinderilor sociale	128
4.2.1. Întreprinderea socială în viziunea anglo-saxonă	130
4.2.1.1. Școală resurselor comerciale	130
4.2.1.2. Școala inovației sociale și a antreprenoriatului social.....	132
4.2.2. Întreprinderea socială în spațiul european.....	134
4.2.3. Întreprinderea socială în accepțiunea instituțiilor europene	137
4.2.4. Întreprinderea socială în România și Bulgaria	139
4.3. Întreprinderea socială din perspectiva OCDE	142
4.4. Întreprinderea socială în abordare comparativă.....	145
4.5. Idealul-tip de întreprindere socială. Exigențe și indicatori definitorii	148
4.5.1. Dimensiunea economică a modelului EMES	148
4.5.2. Dimensiunea socială a modelului EMES	151
4.5.3. Dimensiunea modelului EMES privind guvernanta.....	152
Bibliografie	153
Capitolul 5.	
Ecosistemul economiei sociale	155
5.1. Accepțiunea ecosistemului de afaceri.....	155
5.2. Ecosistemul economiei sociale în viziune europeană.....	158
5.3. Repere ale ecosistemului economiei sociale în România	162
5.4. Rolul modelelor colaborative și de cooperare în economia socială.....	164
5.5. Forme de cooperare și de parteneriat în economia socială.....	165
5.6. Polii de economie socială	168
5.6.1. Constituirea și funcționarea polilor de economie socială	168
5.6.2. Sursele de finanțare a polilor de economie socială	174
5.6.3. Interesul polilor în ecosistemul economiei sociale	177
Bibliografie	181
Capitolul 6.	
Rezultatele și impactul activității organizațiilor de economie socială	183
6.1. Impactul social: socul misiunii organizațiilor de economie socială.....	183
6.2. Logica evaluativă în organizațiile de economie socială.....	186
6.3. Modelul general de creare de valoare în organizațiile de economie socială.....	191
6.4. Rezultatele activității organizațiilor de economie socială.	
Considerații generale.....	193
6.5. Accesul la resurse al organizațiilor de economie socială	195
6.5.1. Barierele accesului la resurse în economia socială	195
6.5.2. Tripticul de interese și hibridarea resurselor în economia socială	197
6.5.3. Structura resurselor organizațiilor de economie socială	202
6.6. Impactul social al organizațiilor de economie socială	205
6.6.1. Abordare conceptuală	205
6.6.2. Interesul evaluării impactului social	208
6.6.3. Demersul general de evaluare a impactului social	210
Bibliografie	214

Capitolul 7.	
Viabilitatea economico-financiară a întreprinderilor sociale	215
7.1. Performanța – expresie a viabilității economico-financiare a întreprinderilor sociale	215
7.2. Instrumentele de evaluare a viabilității economico-financiare a unei întreprinderi	219
7.3. Criteriile de apreciere a performanțelor și dinamica lor	221
7.4. Evaluarea performanțelor financiare ale unei întreprinderi.....	223
7.4.1. Semnificația profitului în termeni de performanță a întreprinderilor sociale.....	224
7.4.2. Veniturile și cheltuielile: variabile determinante ale performanțelor financiare	226
7.4.3. Soldurilor intermediare de gestiune: semnificație și conținut	230
7.4.4. Indicatorii de trezorerie: rolul lor în pilotajul operațional	236
7.4.5. Indicatorii de performanță din perspectiva creării de valoare	242
7.4.6. Ratele de rentabilitate: valoarea informațională în termeni de performanță	244
Bibliografie	247
Capitolul 8.	
Governanța: concepte, principii, tipologie	248
8.1. Governanța: considerații preliminare	248
8.2. Procesul de decizie și governanța	250
8.3. Governanța întreprinderilor tradiționale	253
8.3.1. Cadrul teoretic de referință privind governanța întreprinderilor	253
8.3.2. Sistemul de governanță	258
8.3.3. Principiile de governanță	261
8.4. Governanța publică.....	264
8.4.1. Evoluție conceptuală: de la guvernare la governanță	264
8.4.2. Governanța europeană	267
8.4.3. Governanța întreprinderilor publice	269
Bibliografie	275
Capitolul 9.	
Governanța organizațiilor de economie socială	277
9.1. Trăsăturile specifice guvernantei organizațiilor de economie socială	277
9.2. Modelul de governanță – caracteristică definitorie a organizațiilor de economie socială	279
9.3. Părțile interesate și exercitarea puterii în organizațiile de economie socială	281
9.4. Organele de governanță și eficacitatea lor	285
9.5. Sistemul de governanță al economiei sociale: demers comparativ	289
Bibliografie	294
Capitolul 10.	
Inovarea - pilon al competitivității și al creșterii economice	296
10.1. Inovarea și competitivitatea	296
10.2. Conceptul de inovare. Tipologia inovării.....	299
10.3. Sursele procesului de inovare și de creare de valoare.....	306
10.4. Strategiile inovatoare ale companiilor	308
10.5. Inovarea prin design - factor de diferențiere strategică	314
Bibliografie	321

Capitolul 11.	
Inovarea socială și crearea de valoare.....	325
11.1. Solidaritatea – soclul creativității și al valori sociale.....	325
11.2. Emergența conceptului de inovare socială	330
11.3. Accepțiunea actuală și tipologia conceptului de inovare socială.....	333
11.4. Inovarea tehnologică și inovarea socială: două procese complementare	335
11.5. Inovarea prin guvernanță	337
11.6. Inovarea prin parteneriate	339
11.7. Inovarea prin negociere.....	341
Bibliografie	344
Prezentarea autorilor.....	347

ÉCONOMIE SOCIALE.

Organisation. Gouvernance. Innovation

Sommaire tables et figures	15
Avant-propos en roumain	17
Avant-propos en français	23

Chapitre 1.

Évolution des pratiques et de la connaissance en économie sociale 31

Auteurs : Maria NICULESCU, Antoni GALABOV

1.1. Repères historiques de l'origine de l'économie sociale.....	32
1.2. Courants de pensée sur l'économie sociale.....	36
1.2.1. Le christianisme social.....	38
1.2.2. Le socialisme associatif.....	40
1.2.3. Le libéralisme social.....	40
1.2.4. Le solidarisme	41
1.2.5. La philanthropie	42
1.3. Théorie actuelle du troisième secteur.....	42
1.4. Trajectoire de l'économie sociale dans les pays de l'ancien bloc soviétique	45
1.5. Impulsion européenne en faveur de l'économie sociale.....	52
Bibliographie	55

Chapitre 2.

Économie sociale : perspective socio-économique et juridique..... 57

Auteurs : Antoni GALABOV, Maria NICULESCU, Smaranda ANGHENI

2.1. L'économie sociale : un concept non consensuel.....	57
2.2. Cadre épistémologique de définition de l'économie sociale	60
2.3. Approche substantielle de l'économie sociale	65
2.4. Approche juridico-institutionnelle de l'économie sociale.....	74
2.5. Approche axiologique de l'économie sociale.....	78
2.6. Analyse comparative de diverses acceptions de l'économie sociale	84
2.7. Vers une définition consensuelle de l'économie sociale.....	90
2.8. Économie sociale : levier de renforcement de la cohésion sociale et d'amélioration de l'inclusion sociale.....	91
Bibliographie	97

Chapitre 3.

Organisations d'économie sociale : typologie et caractéristiques 100

Auteurs : Maria NICULESCU, Antoni GALABOV, Valentin RADU

3.1. Caractéristiques générales des organisations d'économie sociale.....	101
3.2. Les coopératives : organisations historiques de l'économie sociale	104
3.2.1. Éléments « identitaires » des coopératives.....	104
3.2.2. Rôle des coopératives à l'ère actuelle.....	107
3.2.3. Les coopératives dans le contexte de l'économie sociale en Roumanie.....	108
3.2.4. Les coopératives et le « type idéal » d'entreprise sociale	116
3.3. Les associations : acteurs dynamiseurs de l'économie sociale	117
3.3.1. Théories explicatives de l'émergence du secteur associatif.....	118
3.3.2. Caractéristiques des associations en tant qu'entités d'économie sociale	119

3.4. Les mutuelles	121
3.4.1. Caractéristiques générales	121
3.4.2. Les maisons d'aide réciproque en Roumanie.....	122
Bibliographie	124

Chapitre 4.

L'entreprise sociale dans une approche européenne et internationale 125

Auteurs : Maria NICULESCU, Smaranda ANGHENI, Antoni GALABOV

4.1. Acception générale du concept d'«entreprise».....	125
4.2. Émergence et affirmation des entreprises sociales	128
4.2.1. L'entreprise sociale dans la vision anglo-saxonne.....	130
4.2.1.1. École des ressources commerciales	130
4.2.1.2. École d'innovation sociale et de l'entrepreneuriat social	132
4.2.2. L'entreprise sociale dans l'espace européen	134
4.2.3. L'entreprise sociale dans la vision des institutions européennes	137
4.2.4. L'entreprise sociale en Roumanie et en Bulgarie	139
4.3. L'entreprise sociale dans l'acception de l'OCDE.....	142
4.4. L'entreprise sociale dans une approche comparative	145
4.5. Le « type idéal » d'entreprise sociale. Exigences et définition d'indicateurs	148
4.5.1. Dimension économique du modèle EMES.....	148
4.5.2. Dimension sociale du modèle EMES	151
4.5.3. Dimension du modèle EMES portant sur la gouvernance.....	152
Bibliographie	153

Chapitre 5.

Écosystème de l'économie sociale 155

Auteurs : Maria NICULESCU, Antoni GALABOV, Alina Iuliana TĂBÎRCĂ

5.1. Acception du concept d'écosystème d'affaires.....	155
5.2. L'écosystème de l'économie sociale dans la vision européenne	158
5.3. Repères de l'écosystème de l'économie sociale en Roumanie et en Bulgarie.....	162
5.4. Le rôle des modèles collaboratifs et coopératifs dans l'économie sociale.....	164
5.5. Formes de coopération et de partenariat dans l'économie sociale.....	165
5.6. Pôles d'économie sociale.....	168
5.6.1. Mise en place et fonctionnement des pôles d'économie sociale	168
5.6.2. Sources potentielles de financement des pôles d'économie sociale.....	174
5.6.3. L'intérêt des pôles pour l'écosystème de l'économie sociale	177
Bibliographie	181

Chapitre 6.

Les résultats et l'impact de l'activité des organisations d'économie sociale 183

Auteurs : Maria NICULESCU, Antoni GALABOV

6.1. La mission des organisations d'économie sociale	183
6.2. La logique évaluative dans les organisations d'économie sociale	186
6.3. Le modèle global de création de valeur dans les organisations d'économie sociale.....	191
6.4. Résultats de l'activité des organisations d'économie sociale. Considérations générales.....	193
6.5. Accès aux ressources pour les organisations d'économie sociale	195
6.5.1. Obstacles à l'accès aux ressources en économie sociale.....	195
6.5.2. Le triptyque d'intérêts et l'hybridation des ressources dans l'économie sociale.....	197
6.5.3. La structure des ressources des organisations d'économie sociale	201
6.6. Impact social de l'activité des organisations d'économie sociale	205
6.6.1. Approche conceptuelle	205

6.6.2. Intérêt de l'analyse d'impact social	208
6.6.3. Principes généraux de l'évaluation de l'impact social	209
Bibliographie	214

Chapitre 7.

Viabilité économique et financière des entreprises sociales 215

Auteurs : Maria NICULESCU, Alina Iuliana TĂBÎRCĂ

7.1. Performance – expression de la viabilité économique et financière des entreprises sociales.....	215
7.2. Instruments d'évaluation de la viabilité économique et financière des entreprises sociales.....	219
7.3. Critères de mesure de la performance et leur dynamique	221
7.4. Évaluation de la performance financière d'une entreprise	223
7.4.1. Signification du profit en termes de performance des entreprises sociales	224
7.4.2. Revenues et charges : variables déterminantes de la performance financière.....	226
7.4.3. Soldes intermédiaires de gestion : signification et contenu.....	230
7.4.4. Indicateurs de trésorerie et la capacité de l'entreprise sociale à générer des flux de trésorerie.....	236
7.4.5. Indicateurs de performance sous l'angle de la création de valeur	242
7.4.6. Ratio de rentabilité : valeur informationnelle en termes de performance.....	244
Bibliographie	247

Chapitre 8.

Gouvernance : concepts, principes, typologie 248

Auteurs : Antoniy GALABOV, Maria NICULESCU

8.1. Gouvernance : considérations préliminaires.....	248
8.2. Processus décisionnel et gouvernance.....	250
8.3. Gouvernance des entreprises traditionnelles	253
8.3.1. Le cadre de référence théorique sur la gouvernance d'entreprise	253
8.3.2. Système de gouvernance	258
8.3.3. Principes de gouvernance	261
8.4. Gouvernance publique	264
8.4.1 Évolution conceptuelle : du gouvernement à la gouvernance	264
8.4.2. Gouvernance européenne.....	267
8.4.3. Gouvernance des entreprises publiques.....	269
Bibliographie	275

Chapitre 9.

Gouvernance des organisations d'économie sociale 277

Auteurs : Maria NICULESCU, Antoniy GALABOV

9.1. Traits spécifiques de la gouvernance des organisations d'économie sociale.....	277
9.2. Le modèle de gouvernance comme élément définitoire des organisations d'économie sociale	279
9.3. Les parties prenantes et l'exercice du pouvoir dans les organisations d'économie sociale.....	281
9.4. Les organes de gouvernance et leur efficacité	285
9.5. Système de gouvernance de l'économie sociale : approche comparative	289
Bibliographie	294

Chapitre 10.	
L'innovation - pilier de la compétitivité et de la croissance économique	296
Auteur : Rodica PAMFILIE	
10.1. Innovation et compétitivité	296
10.2. Le concept d'innovation. Typologie de l'innovation	299
10.3. Sources d'innovation et de création de valeur	306
10.4. Stratégies d'innovation des entreprises.....	308
10.5. Innovation par le design - facteur de différenciation stratégique.....	314
Bibliographie	321
Chapitre 11.	
Innovation sociale et création de valeur	325
Auteurs : <u>Antony GALABOV</u>, Maria NICULESCU	
11.1. La solidarité : socle de la créativité et de la valeur sociale.....	325
11.2. Émergence du concept d'innovation sociale	330
11.3. Signification et typologie actuelles de l'innovation sociale	333
11.4. Innovation technologique et innovation sociale :	
deux processus complémentaires	335
11.5. Innovation sociale par la gouvernance.....	337
11.6. Innovation sociale par le biais de partenariats	339
11.7. Innovation dans le processus de négociation	341
Bibliographie	344
Présentation des auteurs	347

Cuprins tabele și figuri

Tabel nr. 1.1. Inițiative privind economia socială la nivelul Uniunii Europene	54
Tabel nr. 2.1. Situația comparativă a elementelor definitorii ale economiei sociale: România, Franța, Canada /Quebec	86
Fig. nr. 2.1. Evoluția paradigmei privind incluziunea, exclușiunea și coeziunea socială.....	92
Tabel nr. 3.1. Cooperativa agricolă – societatea cooperativă : demers comparativ	114
Tabel nr. 3.2. Legătura dintre caracteristicile cooperativelor și criteriile „idealului-tip” de întreprindere socială	116
Tabel nr. 4.1. Antreprenorul clasic și antreprenorul social: abordare comparativă.....	134
Tabel nr. 4.2. Lista țărilor care au adoptat strategia de ajustare a legislației privind cooperativele	136
Tabel nr. 4.3. Lista țărilor care au adoptat o legislație specială privind economia socială	137
Tabel nr. 4.4. Evoluția numărului de întreprinderi sociale înregistrate în România după aplicarea Legii economiei sociale	146
Tabel nr. 4.5. Caracteristicile și indicatorii dimensiunii economice a întreprinderii sociale.....	150
Tabel nr. 4.6. Caracteristicile și indicatorii dimensiunii sociale a întreprinderii sociale	151
Tabel nr. 4.7. Caracteristicile și indicatorii dimensiunii privind governanța întreprinderilor sociale	152
Tabel nr. 5.1. Comparația dintre polii de competitivitate și polii de economie socială	169
Fig. nr. 5.1. Ecosistemul economiei sociale în accepțiunea Comisiei Europene.....	159
Fig. nr. 5.2. Accepțiunea actualizată a Comisiei Europene privind ecosistemul economiei sociale.....	160
Fig. nr. 5.3. Clusterelor propuse de Comisia Europeană în cadrul Programului Horizon-Europe	176
Tabel nr. 6.1. Baza mecanismelor de finanțare în economia socială comparativ cu economia tradițională	197
Fig. nr. 6.1. Diferența dintre întreprinderile tradiționale și organizațiile de economie socială	187
Fig. nr. 6.2. Logica evaluativă în organizațiile de economie socială	188
Fig. nr. 6.3. Echilibru și complementaritate între valoarea socială și valoarea economică	190
Fig. nr. 6.4. Modelul general de evaluare a creării de valoare în organizațiile de economie socială	192

Fig. nr. 6.5. Legătura dintre categoriile de interese satisfăcute și accesul la resurse	201
Fig. nr. 6.6. Ciclul de viață al întreprinderii și accesul la resurse	205
Fig. nr. 6.7. Demersul evaluării impactului social.....	210
Tabel nr. 7. 1. Interesul măsurării performanțelor	218
Tabel nr. 7. 2. Dinamica criteriilor de performanță	222
Tabel nr. 7. 3. Structura veniturilor unei unități patrimoniale.....	228
Tabel nr. 7. 4. Structura cheltuielilor unei unități patrimoniale.....	229
Tabel nr. 7. 5. Soldurile Intermediare de Gestiune (SIDG) ale unei unități patrimoniale	230
Tabel nr. 7. 6. Tipuri de cash flow.....	237
Tabel nr. 7. 7. Sistemul de rate ale rentabilității.....	245
Fig. nr. 7. 1. Demersul măsurării performanțelor	217
Fig. nr. 7. 2. Indicatorii cu semnificație în termeni de performanță.....	224
Tabel nr. 8. 1. Tipologia mecanismelor de guvernare.....	260
Tabel nr. 9. 1. Rolul consiliului de administrație.....	286
Tabel nr. 9. 2. Componentele sistemului de guvernare a economiei sociale.....	290
Tabel nr. 11. 1. Tipologia inovării tehnologice și a inovării sociale	335